

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН
ҲАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ****Бўстон тумани****2023 йил 19 апрель**

Бўстон туманлараро иқтисодий судининг судьяси Ш.Абдухаликов раислигида, судья ёрдамчиси Ф.Ўрмоновнинг котиблигида, Савдо-саноат палатаси Андижон вилоят ҳудудий бошқармасининг “Турдиев Тўланбой” фермер хўжалиги манфаатида жавобгар “Сайёра фаввораси” масъулияти чекланган жамиятига нисбатан тақдим этган даъво аризасини даъвогар хўжалик раҳбари М.Мадумаров (паспорт асосида), даъвогар вакили М.Дармонов (ордер ва ишончнома асосида), жавобгар вакили Х.Обидов (ишончнома асосида), Бўстон туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши раҳбари М.Юнусов (паспорт асосида) ва Бўстон туман қишлоқ хўжалиги бўлими вакили А.Исмонов (ишончнома асосида)ларнинг иштирокида Бўстон туманлараро иқтисодий суди биносида телеграмм мессенжер орқали ўтказилган очик суд мажлисида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

А Н И Қ Л А Д И :

Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Андижон вилоят бошқармаси (кейинги ўринларда матнда “Палата” деб юритилади) судга даъво ариза билан мурожаат қилиб, “Турдиев Тўланбой” фермер хўжалиги (кейинги ўринларда матнда “Даъвогар” деб юритилади) билан жавобгар “Сайёра фаввораси” масъулияти чекланган жамияти (кейинги ўринларда матнда “Жавобгар” деб юритилади) ўртасида расмийлаштирилган 2021 йил 15 декабрдаги 6-сонли пахта хом-ашёси ва пахта харид қилиш бўйича контрактация шартномасини ҳақиқий эмас деб топишни сўраган.

Палата даъво аризасида ишни ўзини вакили иштирокисиз кўришни сўраган.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси (кейинги матнларда ИПК деб юритилади)нинг 170-моддасига кўра, иш муҳокамасининг вақти ва жойи тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилинган даъвогарнинг ишни унинг йўқлигида кўриш тўғрисидаги аризаси бўлган тақдирда, низо унинг йўқлигида ҳал қилиниши мумкин. Мазкур қоидага асосан суд ишни палата вакили иштирокисиз кўриб чиқишни лозим топди.

Суд мажлисида даъвогар кўрсатма бериб, жавобгар билан ўрталарида 2021 йил 15 декабрда 6-сонли пахта хом-ашёси ва пахта харид қилиш бўйича контрактация шартномаси расмийлаштирилганлигини, мазкур шартномага асосан хўжалик ўзига тегишли 14,6 гектар ер майдонида 43,8 тонна пахта топшириш мажбуриятини олганлигини, мажбурият бажарилганлигини, жавобгарда 2021 йил 15 декабрь кунги 32,0 гектар ер майдонида 102,7 тонна пахта хом-ашёси

топширишга келишган шартнома мавжуд бўлиб, жавобгар мазкур шартнома мажбуриятлари бажарилмаганлиги сабабли жарима ундириш ҳақида судга даъво ариза берганлигини, ушбу шартномадан хабари бўлмаганлигини, шартномада ўзининг имзоси ва хўжаликнинг мухри ҳам мавжуд эмаслигини, 14,6 гектар ер майдонида 43,8 тонна пахта топшириш бўйича мажбуриятларини бажарганлигини билдириб, даъво аризасини қаноатлантиришни сўради.

Суд мажлисида даъвогар вакили кўрсатма бериб, даъвони қаноатлантиришни сўради.

Суд мажлисида жавобгар вакили кўрсатма бериб, туман ҳокимининг қарорига кўра жавобгар 2022 йил пахта ҳосили учун 32 га ер майдонида пахта ҳом ашёси етиштириши кераклигини, 2021 йил 15 декабрда 32,0 гектар ер майдонида 102,7 тонна пахта ҳом-ашёси топшириш бўйича шартнома мавжудлигини, мазкур шартнома Бўстон туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши ва Бўстон туман қишлоқ хўжалиги бўлимида рўйхатдан ўтказилганлигини, даъвогар 14,6 гектар ер майдонида 43,8 тонна пахта топшириш бўйича расмийлаштирилган шартнома бўйича режани бажарганлигини билдирсада, мазкур шартнома Бўстон туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши ва Бўстон туман қишлоқ хўжалиги бўлимида рўйхатдан ўтказилмаганлигини билдириб, даъвони рад қилишни сўради.

Суд мажлисида Бўстон туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши раҳбари кўрсатма бериб, туман ҳокимининг қарорига кўра жавобгар 2022 йил пахта ҳосили учун 32 га ер майдонида пахта ҳом ашёси етиштириши кераклигини, лекин даъвогар белгиланганидан ортиқча ер майдонига ғалла экиб олганлигини, хўжаликлар ўзларига тегишли ернинг 60 фоиз қисмида пахта, 40 фоиз қисмида ғалла етиштиришлари лозимлигини билдириб, даъвони қонуний ҳал қилишни сўради.

Суд мажлисида Бўстон туман қишлоқ хўжалиги бўлими вакили кўрсатма бериб, даъвогар туман ҳокимининг қарорига кўра жавобгар 2022 йил пахта ҳосили учун 32 га ер майдонида пахта ҳом ашёси етиштириши лозим бўлсада, 14,6 гектар ер майдонида пахта етиштирганлигини, даъвогар ўзбошимчалик билан белгиланганидан ортиқча ер майдонига ғалла экиб олганлигини билдириб, даъвони қонуний ҳал қилишни сўради.

Суд, ишда иштирок этувчи шахсларнинг тушунтиришларини тинглаб, ишдаги мавжуд ҳужжатларни ўрганиб чиқиб, қуйидаги асосларга кўра даъвони рад қилишни лозим топди.

Ишдаги ҳужжатлардан кўринишича, тарафлар ўртасида 2021 йил 15 декабрда 6-сонли “Пахта ҳом-ашёси ва пахта харид қилиш бўйича контрактация шартномаси” тузилган бўлиб, мазкур шартномага асосан даъвогар жавобгарга ўзига тегишли 14,6 гектар ер майдонида Анд-35 навли пахта ҳом ашёси топшириш, жавобгар эса 2022 йил 31 декабрь кунига қадарли тўловларни амалга ошириш мажбуриятини олган. Мазкур шартнома белгиланган тартибда рўйхатдан

азилган.

Мазкур санадаги иккинчи шартнома мавжуд бўлиб, шартномага асосан даъвогар жавобгарга 32,0 гектар ер майдонида Анд-35 навли 102,7 тонна пахта хом-ашёси топширишга келишилган бўлиб, шартнома даъвогар томонидан имзоланмаган, бироқ шартнома белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилган.

Жавобгар судга даъвогар 102,7 тонна пахта хом-ашёси топшириш мажбуриятини 47, 9 тоннага бажариб, 54,8 тонна кам бажарилганлик важи билан бажарилмаган мажбуриятнинг 25 фоизи миқдорида 131 965 000 сўм жарима ундириш ҳақида даъво билан муурожаат қилган.

Бўстон туманлараро иқтисодий судининг 2023 йил 10 февралдаги ҳал қилув қарори билан даъво талаби қисман қаноатлантирилиб, даъвогардан жавобгар фойдасига 18 320 000 сўм жарима ундириш белгиланган.

Андижон вилоят суди иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъати апелляция инстанциясининг 2023 йил 17 апрелдаги қарори билан Бўстон туманлараро иқтисодий судининг 2023 йил 10 февралдаги ҳал қилув қарори бекор қилиниб, янги қарор билан даъво талабини қаноатлантириш рад этилган.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси (кейинги ўринларда матнда “ФК” деб юритилади)нинг 234-моддасига кўра, мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади.

ФКнинг 236-моддасига кўра, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонунчилик талабларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса — иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши керак.

ФКнинг 466-моддасига кўра, қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштирувчи ўстирилган (ишлаб чиқарилган) қишлоқ хўжалиги маҳсулотини тайёрловчига контрактация шартномасида назарда тутилган миқдор ва ассортиментда топшириши шарт.

Даъвогар томонидан жавобгарга 14,6 гектар ер майдонидан 47,9 тонна пахта хом ашёси етказиб берилган.

Бундан кўринадики, даъвогар тарафлар ўртасида тузилган, белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилган шартнома бўйича мажбуриятларини бажарган.

Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг 2014 йил 28 ноябрдаги “Иқтисодий судлар томонидан битимларни ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисидаги фуқаролик қонун ҳужжатлари нормаларини қўллашнинг айрим масалалари тўғрисида”ги 269-сонли Қарори 9-бандида судлар ҳақиқий бўлмаган битимни тузилмаган битимдан фарқлашлари лозимлиги;

уни тузиш учун қонун ҳужжатларида белгиланган зарур шартлар мавжуд бўлмаган (қонун ҳужжатларида кўрсатилган барча муҳим шартлар бўйича келишувнинг мавжуд эмаслиги, оферта йўллаган шахс томонидан акцепт олинмаганлиги, мулкнинг топширилмаганлиги, агар уни топширилиши қонун ҳужжатларига мувофиқ шартнома тузиш учун талаб этилса ва ҳоказо) битим тузилмаган деб тан оlinиши;

агар битимни ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисида талаб билдирилган бўлиб, у ФКнинг қоидаларига кўра тузилмаган деб ҳисобланса, бундай талабни қаноатлантириш рад этилиши;

10-бандида ФКнинг 109-моддасига мувофиқ қонун ҳужжатларида ёки тарафларнинг келишувида тўғридан-тўғри кўрсатилган ҳоллардан ташқари битимнинг оддий ёзма шаклига риоя қилмаслик унинг ҳақиқий эмаслигига олиб келмаслиги;

Ўзбекистон Республикаси “Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-ҳуқуқий базаси тўғрисида”ги Қонуни 11-моддасига кўра, хўжалик шартномаси битимлар тузиш учун назарда тутилган ёзма шаклда тузилиши;

шу муносабат билан, агар хўжалик шартномасининг ёзма шаклига риоя қилинмаган бўлса, битим тузилмаган ҳисобланиши ҳақида тушунтириш берилган.

ФКнинг 109-моддасига кўра битимнинг оддий ёзма шаклига риоя қилмаслик унинг ҳақиқий эмаслигига олиб келмайди, бироқ низо чиққан тақдирда тарафларни битимнинг тузилганлигини, мазмунини ёки бажарилганлигини гувоҳларнинг кўрсатувлари билан тасдиқлаш ҳуқуқидан маҳрум қилади.

Тарафлар битимнинг тузилганлигини, мазмуни ёки бажарилганлигини ёзма ёки бошқа далиллар билан тасдиқлашга ҳақлидирлар.

Қонунда ёки тарафларнинг келишувида тўғридан-тўғри кўрсатилган ҳолларда битимнинг оддий ёзма шаклига риоя қилмаслик унинг ҳақиқий эмаслигига олиб келади.

Даъвогар томонидан 32,0 гектар ер майдонида Анд-35 навли 102,7 тонна пахта хом-ашёси топширишга келишилган шартнома бўйича мажбурият бажарилмаган.

Даъвогар суд мажлисида 14,6 гектар ер майдонидан жавобгарга 47,9 тонна пахта хом ашёсини етказиб берганлигини, 32,0 гектар ер майдонида Анд-35 навли 102,7 тонна пахта хом-ашёси топширишга келишилган шартномадан хабари бўлмаганлигини ва ушбу шартнома бўйича мажбурият бажармаганлигини инкор этмади.

Суд, маҳсулот нави ва миқдори ўзгариши янги шартнома тузиш эҳтиёжини келтириб чиқармаслиги, жавобгар томонидан шартнома қандай шаклда тузилган бўлса, уни ўзгартириш ёки бекор қилиш тўғрисидаги келишув ҳам шундай шаклда тузилиши ҳақидаги қоидага риоя этилмаган деб баҳолайди.

Зеро, ФК 384-моддасига кўра шартнома қандай шаклда тузилган бўлса, уни ўзгартириш ёки бекор қилиш тўғрисидаги келишув ҳам шундай шаклда тузилади.

Суд, 14,6 гектар ер майдонидан жавобгарга 47,9 тонна пахта хом ашёсини етказиб берилганлигини, даъвогар томонидан шартнома имзоланмаганлиги ва хўжалик мухри билан тасдиқланмаганлиги шартномани ҳақиқий эмас деб топишга асос бўлмаслигини инобатга олиб, 2021 йил 15 декабрь кунги 32,0 гектар ер майдонида 102,7 тонна пахта хом-ашёси топширишга келишган шартномани тузилмаган битим деб баҳолаб, даъво талабини қаноатлантиришни рад этишни

им топади.

Шунингдек, суд даъвогарнинг даъвосини қаноатлантириш рад этилганлиги сабабли ишни кўриш билан боғлиқ суд харажатларини ундириш масаласини муҳокама қилиб, даъвогар ҳисобидан Республика бюджетига 3 000 000 сўм давлат божи ундиришни, олдиндан тўланган 30 000 сўм почта харажати даъвогарни зиммасида қолдиришни лозим топади.

Зеро, ИПК 118-моддасининг биринчи қисмига мувофиқ, суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади.

Давлат божи тўғрисидаги Ўзбекистон Республикаси Қонунига Иловада давлат божи ставкаларининг миқдорлари кўрсатилган бўлиб, Илованинг 2-банди “б” кичик бандида иқтисодий судларга бериладиган номулкий хусусиятга эга даъво аризалардан базавий ҳисоблаш миқдорининг 10 баравари миқдорида давлат божи ундирилиши белгиланган.

Бинобарин суд, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 118, 170, 176, 177-179-моддалари қўллаб,

Қ А Р О Р Қ И Л А Д И :

Даъво аризасини қаноатлантириш рад этилсин.

“Турдиев Тўланбой” фермер хўжалиги ҳисобидан Республика бюджетига 3 000 000 сўм давлат божи ундирилсин.

Олдиндан тўланган 30 000 сўм почта харажати “Турдиев Тўланбой” фермер хўжалиги зиммасида қолдирилсин.

Ҳал қилув қароридан норози томон бир ой муддатда шу суд орқали Андижон вилоят судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига апелляция тартибида шикоят келтириши мумкин.

Раислик қилувчи

Ш.М.Абдухаликов

